

Suomenkielisen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunnan lausunto, arviointikertomus vuodelta 2021

Seuraavassa käsitellään vuoden 2021 arviointikertomuksen huomioita varhaiskasvatus- ja opetuspalvelujen osalta ja vastataan tarkastusvaliokunnan esittämiin kysymyksiin. Lausunto koskee sekä suomenkielistä että ruotsinkielistä varhaiskasvatusta ja opetusta.

Uuden päiväkodin suunnittelu (entinen Villa Anemone) jatkui vuoden aikana ja ajan kuluessa parantaa päiväkotipaikkojen saatavuutta. Päiväkotiklusteria Kasavuorentiellä täydennettiin elokuussa yksityisellä englanninkielisellä Pilke-päiväkodillä.

Tarkastusvaliokunnan mielestä päiväkotien tulisi sijaita eri puolilla Kauniaisia. (Ote arviointikertomuksesta, s. 17)

Uusi varhaiskasvatusyksikkö päiväkotitammikumpu (ent. Villa Anemone) käynnistää toimintansa vuonna 2023. Se tulee paitsi parantamaan varhaiskasvatuspaikkojen saatavuutta, myös palvelemaan Kauniaisten pohjoisosaa aiempaa paremmin. Hyvien liikenneyhteyksien myötä se palvelee parhaiten perheitä, joiden kulkeminen kohdistuu Vanhalle Turuntielle.

Päiväkotitammikummun toiminnan alettua varhaiskasvatuspaikkoja on saatavilla maantieteellisesti aiempaa kattavammin. Erityisen pitkä matka varhaiskasvatuksen palveluihin on Kauniaisten itäosassa asuvilla perheillä, esim. Juusintie.

Päätettiin ruotsinkielisten esiopetusluokkien siirtymisestä Granhultsskolaniin ja Sansinpellon päiväkodissa käynnistettävästä kaksivuotisesta esikoulukokeilusta.

Tarkastusvaliokunta toivoo, että tulokset dokumentoidaan ja esitetään päätösten tekijöille. (Ote arviointikertomuksesta, s. 17)

Arviointien valmistuessa, niistä tullaan tiedottamaan myös päätöksentekijöitä.

Tarkastusvaliokunta toteaa, että olisi syytä tarkistaa ulkopaikkakuntalaisten oppilasvalinnan määriä ja kriteerejä. (Ote arviointikertomuksesta, s. 17)

Arviointikertomuksessa todetaan, että ulkopaikkakuntalaisia oppilaita on Kauniaisten peruskoulussa noin 20–30 prosenttia. Mäntymäen koulussa ulkopaikkakuntalaisia on noin 6 prosenttia ja Kasavuoren koulussa noin 37 prosenttia. Granhultsskolanissa ulkopaikkakuntalaisia on noin 7 prosenttia ja Hagelstamska skolanissa noin 39 prosenttia (tilanne 22.8.2022). Yli kolmasosa (36 %) yläkoulujen ulkopaikkakuntalaisista on Espoosta.

Perusopetuslain (28 §) mukaan oppivelvollinen voi pyrkiä oppilaaksi myös muuhun kuin oman kunnan kouluun. Opetuksen järjestäjä on oikeutettu kotikuntakorvaukseen, kun oppilas suorittaa oppivelvollisuuttaan muussa kuin oman kotikuntansa esi- tai perusopetuksessa. Tällaisessa toissijaisessa oppilaaksiotossa opetuksen järjestäjä määrittelee perusteet oppilaaksiotolle. Lain mukaisesti kaikkia hakijoita kohdellaan yhdenvertaisesti.

Kauniaisten opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunnat määräävät lukuvuosittain oppilaaksioton enimmäismäärät. Ulkopaikkakuntalaiset oppilaat voivat hakeutua Kauniaisten kouluihin erillisellä päätöksellä toissijaisen oppilaaksioton kautta. Kauniaisten perusopetukseen voidaan ottaa oppilaita toissijaisessa oppilaaksi otossa vain, jos asetettu enimmäisoppilasmäärä mahdollistaa sen. Kauniaislaisille oppivelvollisuusikäisille koulupaikka Kauniaisten perusopetuksessa taataan aina, myös enimmäisoppilasmäärän ylittyessä.

Ulkopaikkakuntalaisten oppilasvalinnan kriteerit tarkistettiin viimeksi syksyllä 2021, kun perusopetuksen oppilaaksioton perusteisiin tehtiin päivityksiä. Suomenkielinen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunta (SOVV) hyväksyi päivitykset kokouksessaan 28.10.2021 (§ 77) ja ruotsinkielinen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunta (SUUS) kokouksessaan 04.11.2021 (§ 69). Asian käsittely SOVV:n osalta on luettavissa osoitteessa: <https://kauniainen10fi.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021156-8> ja SUUS:n osoitteessa: <https://kauniainen10fi.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021157-7>

Kun oppilas on saanut oppilaspaikan toissijaisen oppilaaksioton kautta, oikeus oppilaspaikkaan on voimassa perusopetuksen loppuun saakka koulunkäynnin jatkuessa keskeytyksettä. Kauniainen tarkistaa oppilaiden asuinpaikat säännöllisesti väestötietojärjestelmästä, mm. ennen lukuvuoden alkamista.

Jos oppilas menettää oikeutensa oppilaspaikkaan kotikunnan muuttuessa muuksi kuin Kauniainen, oppilas on velvollinen hakemaan oppilaspaikan toissijaisen oppilaaksioton kautta, mikäli haluaa edelleen käydä koulua Kauniaisissa. Oppilaspaikka myönnetään oppilaalle, joka on osallistunut opetukseen Kauniaisissa. Päätös on voimassa vastaavalla tavalla kuin muun toissijaisen oppilaaksioton kohdalla perusopetuksen loppuun saakka koulunkäynnin jatkuessa keskeytyksettä.

Toisessa kunnassa asuvien oppilaiden matkakustannukset jäävät huoltajien tai oppilaan asuinkunnan maksettavaksi.

Vuosiluokille 1 ja 7 hakevat toissijaiset hakijat valitaan oppilaaksioton perusteissa määritellyssä etusijajärjestyksessä, edellyttäen, että oppilaspaikkoja on vapaana.

Toissijaisen oppilaaksioton periaatteita noudatetaan soveltuvin osin myös kesken koulupolun oppilaspaikkaa hakevien kohdalla, eli myös muille kuin 1. tai 7. luokan paikkaa hakeville, edellyttäen, että kyseisillä vuosiluokilla on vapaita oppilaspaikkoja.

Kauniaisissa yläkoulut tarvitsevat ulkopaikkakuntalaisia oppilaita, jotta he voivat järjestää opetustaan mahdollisemman optimaalisesti. Yläkoulujen optimaalinen koko on noin 300-400 oppilasta. Vuosien varrella ulkopaikkakuntalaisia oppilaita on otettu vastaan 30–60 % riippuen siitä, kuinka monta kauniaislaista lasta kouluun hakeutuu. Kouluissa, joissa on useita aineenopettajia samassa aineessa, on paremmat mahdollisuudet kehittää toimintaansa ja opetustaan. Yhteistyö opettajien välillä on tärkeää, jotta varmistetaan, että oppilaat saavat parhaan mahdollisen koulutuksen. Kun aineenopettajia on vähemmän (oppilaiden vähenemisen seurauksena), on olemassa vaara, että opetuksen laatu heikkenee. Vähemmän oppilaita tarkoittaa myös pienempää budjettia koulun kehittämiseksi. Lähtökohtaisesti kouluihin ei oteta enemmän oppilaita kuin niihin mahtuu. Koulujen oppilasmäärää voi olla mahdollista vähentää vuosiluokittain, mutta siten koulut myös menettävät rahaa, jolla kehittää koulun toimintaa.

Koska ulkopaikkakuntalaisten oppilasvalinnan kriteerejä on tarkistettu alle vuosi sitten ja ne ovat osoittautuneet toimiviksi ei niitä ole tässä vaiheessa syytä muuttaa.

Tarkastusvaliokunta ehdottaa selvitystä siitä, miksi kauniaislaiset oppilaat hakeutuvat lukioihin kotikunnan ulkopuolelle. (Ote arviointikertomuksesta, s. 19)

Kauniaisten yläkoulujen opinto-ohjaajilta on tiedusteltu mahdollisia syitä, miksi kauniaislaiset oppilaat hakeutuvat muihin kuin Kauniaisten omiin lukioihin. Opinto-ohjaajien mukaan muihin kuntiin hakee vuosittain yksittäisiä oppilaita perheen muuton takia. Osalla on sisaruksia, joiden suosituksesta mennään samaan kouluun kotikunnan ulkopuolelle. Kuten arviointikertomuksessa esitetään, yhtenä syynä poishakeutumiselle on muiden lukioiden tarjoamat erikoistumislinjat, kuten musiikki-, urheilu-, IB-, kuvaamataito- tai matemaattisluonnontieteelliset linjat. Muualle haetaan myös sosiaalisista syistä; yhdessä kaverin kanssa, tai toisaalta karkuun tuttua yhteisöä, tutustuakseen uusiin ihmisiin. Myös vanhempien mielipide ja arvot voivat vaikuttaa hakeutumispäätökseen. Kiusaamiskokemukset voivat niin ikään ajaa oppilaita hakeutumaan muualle.

Pääkaupunkiseudun toimiva julkinen liikenne mahdollistaa hakeutumisen myös muihin kuin oman kunnan lukioihin, esimerkiksi Espooseen ja Helsinkiin. Osalla kauniaislaisista oppilaista on tavoitteellinen harrastus, joka vaatii matkustamista, jolloin oppilas hakee lukioon, joka on lähellä harrastuspaikkaa, joten liikkumiseen käytettävää aikaa voi minimoida.

Opinto-ohjaajat tuovat esiin yhtenä syynä Kauniaisista poishakeutumiselle sen, että tutustumiskäynneillä, joita etenkin 9.-luokkalaiset tekevät kunnan ulkopuolisiin lukioihin, muiden lukioiden tilat vaikuttavat houkuttelevimmilta. Esimerkiksi Kasavuoren koulukeskuksessa osa yläkoulun päättävistä oppilaista kokee kaipaavansa vaihtelua eikä siksi halua jatkaa lukiota enää samassa koulukeskuksessa yhdessä yläkoululaisten kanssa.

Kauniaisten lukioihin puolestaan haetaan siitä syystä, että ne sijaitsevat lähellä ja on kuultu tuttavilta hyvää lukioiden yhteishengestä ja opetuksen laadusta sekä opettajien ammattitaidosta. Monilla ystävät ovat tärkeä syy hakeutua Kauniaisten lukioihin ja se, että yhteisö on muutenkin tuttu. Kauniaisten lukiossa bisneslinja vetää hakijoita.

Koska Gymnasiet Grankulla samskola on yksi maan parhaista ruotsinkielisistä lukioista ja Kauniaisten lukion keskiarvo on niin ikään korkea, pääsemisen esteenä on usein kauniaislaisen oppilaan liian matala keskiarvo. Oppilaat, joilla on matala keskiarvo, eivät laita ensimmäiseksi vaihtoehdoksi Kauniaista, koska tietävät, että heidän keskiarvonsa ei riitä sisäänpääsyyn. Lukioilla tulee myös niin sanotusti seinät vastaan opiskelijamäärän suhteen, eli tilat eivät riitä kaikille.

Opinto-ohjaajat mainitsevat myös toisaalta sen, että osalle kauniaislaisista oppilaista Kauniaisten lukioiden sisäänpääsyn keskiarvot ovat liian matalat ja he kokevat, että muilla pääkaupunkiseudun korkeamman keskiarvon lukioilla on heille enemmän annettavaa. Näillä oppilailla on itsellään hyvät keskiarvot ja he pääsevät haluamiinsa lukioihin.

Lukioiden korkea sisäänpääsykeskiarvo on vetovoimatekijä ja osoitus lukion laadukkaasta tasosta, mistä on syytä pitää kiinni. Ei pidä nähdä ongelmana, että ne kauniaislaiset nuoret, joilla ei ole tarpeeksi korkea keskiarvo hakeutuvat lukioihin muualle. Kauniaisten lukioihin hakeutuu paljon nuoria esimerkiksi Espoosta ja Helsingistä, mikä on luonnollista Kauniaisten keskeisen sijainnin takia. Sen sijaan, että asiaan suhtaudutaan ongelmana, on syytä kohdistaa huomio siihen, miten varmistetaan, että lukio-opetus on jatkossakin laadukasta ja tavoiteltua Kauniaisissa.

Tarkastusvaliokunta kysyy, millä tavoin taataan jatkossa hyvä lukio-opetus Kauniaisissa talouden tiukentuessa? (Ote arviointikertomuksesta, s. 19)

Hyvän ja laadukkaan lukio-opetuksen takaamiseksi olennaista on vahvistaa lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona. Siksi Kauniaisten lukioiden korkeakouluyhteistyötä kannattaa entisestään tiivistää. Opinto-orientoituneet lukiolaiset voisivat suorittaa yliopiston peruskursseja ja kieliopintoja jo lukio-opintojen aikana. Tämä sujuvoittaisi siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle, mikä on yhtenä keskeisenä lukiouudistuksen (LOPS 2021) tavoitteena. Lukiouudistuksen tavoitteena on myös vastata paremmin yhteiskunnallisiin osaamistarpeisiin kuten korkeakoulujen ja työelämän vaatimuksiin.

Kauniaisten lukion ja Gymnasiet Grankulla samskolanin välistä yhteistoimintaa, kuten yhteisiä opintojaksoja, lisäämällä myös pienet kieliryhmät voisivat toteutua. Yhteistoiminta voisi mahdollistaa erilaisia erikoismoduuleita esimerkiksi luonnontieteissä ja humanistisissa aineissa. Tämä edistäisi nykyistä laajempien opintojaksojen ja oppiainerajat ylittävien opintojen järjestämistä ja opiskelijoiden laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, lukion opetussuunnitelman (LOPS 2021) tavoitteiden mukaisesti. Yhteistoimintaa edistäisi, jos kaupungin lukioilla olisi yhteinen koulukampus. Vastaavanlaista on toteutettu menestyksellä esimerkiksi Vaasassa.

Lukioiden opettajien erityisosaamista voisi hyödyntää, jos heillä olisi opetusta sekä ruotsin- että suomenkielisellä puolella. Olisi edistyksellistä, jos kaupungin palveluksessa olisi opettajia, jotka pystyvät opettamaan molemmilla kotimaisilla kielillä. On myös syytä panostaa opettajien työhyvinvointiin, jotta opettajat saadaan pysymään Kauniaisten lukioissa, sekä saadaan houkutelua ja rekrytoitua lisää päteviä opettajia tarvittaessa.

Lukiolaisten hyvinvoinnin edistäminen, opiskelijälähtöisyyden vahvistaminen sekä sen myötä opiskelumotivaation ja opintojen mielekkyyden lisääminen ovat keskeisiä tavoitteita hyvän lukio-opetuksen takaamiseksi. Näitä tavoitteita voidaan edistää panostamalla hyvinvointiopetukseen, opinto-ohjaukseen ja tukeen.

Lukioilla on omat päästövähennysohjelmat, joiden toimenpiteisiin he ovat sitoutuneet osana Kauniaisten kaupungin tavoitetta hiilineutraaliudesta. Toimenpiteillä edistetään niin kestävää kehitystä kuin myös kestävä kiertotaloutta, esimerkiksi leasing-ratkaisuilla ja laitteita kierrättämällä. Talouden tiukentuessa ja esimerkiksi sähkön hinnan kallistuessa on tärkeää kiinnittää huomiota jokapäiväisiin arjen valintoihin, joilla voidaan vähentää kiinteistöjen energiankulutusta ja käyttää resursseja mahdollisimman tehokkaasti, uusiutuvia energiamuotoja lisäten.

Tiivistetysti, hyvä lukio-opetus taataan talouden tiukentuessakin panostamalla opiskelijoiden ja opetushenkilökunnan hyvinvointiin, satsaamalla opinto-ohjaukseen ja tukeen, lisäämällä lukioiden välistä yhteistyötä ja yhteistoimintaa sekä pitämällä kiinni sovituista säästötoimenpiteistä niin kestävä talouden kuin kestävä kehityksen edistämiseksi.